

METSO-ohjelman tilannekatsaus

METSON toteutus vuoden 2015 marraskuun loppuun mennessä

Ympäristöministeriön vuoden 2015 METSO-ohjelmalle asetetusta 5 680 hehtaarin pinta-alatavoitteesta tullaan ELY-keskuksista marraskuussa saadun arvioin perusteella toteuttamaan noin 5 400 hehtaaria (95 %). Näistä valtaosa on yksityisiä suojelualueita tai valtiolle hankittuja alueita ja vain pieni osa on suojeltu määräaikaisesti. Vuodelle 2015 on varattu budjettirahoitusta METSON toteutukseen yhteensä 26 miljoonaa euroa, joka tullaan pääosin käyttämään hankintoihin.

Yhteensä suojelualueverkostoa on kehitetty METSO-ohjelmassa ja sitä edeltäneessä METSON kokeiluvaiheessa vuodesta 2003 lähtien yli 55 000 hehtaarilla. METSON avulla on muodostettu uusia pysyviä suojelualueita noin 42 000 hehtaaria yksityismailla. Valtion talousmetsien lisäsuojelua on edistetty kahdessa erässä: vuonna 2009 10 000 hehtaaria ja vuonna 2014 13 000 hehtaaria. Uudistetun valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti edellä mainitut 13 000 hehtaaria luetaan METSON luonnonsuojelulailta toteutettavaan 96 000 hehtaarin kokonaistavoitteeseen, josta on saavutettu noin 57 % vuonna 2015.

Maa- ja metsätalousministeriön osalta METSOa on toteutettu ympäristötukisopimuksin vuoden 2015 kesäkuun loppuun mennessä 1 372 hehtaarilla. Uuden Kemeran -lain voimaantulo on aiheuttanut ennen näkemättömän hakemusruuhkan, jonka purkua atk-ongelmat ovat hankaloittaneet. Tämän vuoksi ympäristötukisopimuksia ei ole voitu hyväksyä kesäkuun jälkeen. Suomen metsäkeskuksesta arvioidaan, että ympäristötukipäätöksiä ei enää kuluvana vuonna pystytä tekemään, vaan päätökset siirtyvät vuodelle 2016. Vuonna 2013 uudistettu luonnonhoitohankkeiden hakumenettely on uuden Kemeran säädösten myötä vakiintunut toimivaksi käytännöksi ja luonnonhoitohankkeita toteutetaan keskeneräisinä sekä uusina hankehaun kautta käynnistyvinä hankkeina yhteensä noin 70 kpl. Ensimmäiset uuden Kemeran mukaiset luonnonhoitohankkeiden rahoituspäätökset on tehty marraskuussa. Rahoitusta ympäristötukeen ja luonnonhoitohankkeisiin on lokakuun loppuun mennessä käytetty noin 2,3 milj. euroa. Vuoden 2015 vanhan Kemeran kokonaisbudjetti ympäristötukisopimuksiin ja luonnonhoitohankkeisiin on 4,5 milj. euroa. Uuden Kemeran luonnonhoitorahoitus, 1,5 milj. euroa siirtyy vuodelle 2016. Lisäksi Suomen metsäkeskus on välittänyt pysyvän suojelun METSO-kohteita ELY-keskuksille.

Maa- ja metsätalous ministeriön kokonaistavoitteesta 82 000 hehtaaria on toteutettu noin 38 000 hehtaaria (46 % tavoitteesta) ympäristötuen ja luonnonhoidon keinoin vuoden 2015 loppuun mennessä. Lisäksi luonnonhoidon suunnittelua on tehty noin 10 000 hehtaarille.

METSON alueellinen kohdentaminen

Alueelliset metsäohjelmat (AMO) ollaan uudistamassa niiden voimassaolokauden päättyessä 2015. Suomen metsäkeskus päivittää osana AMO-työtä myös alueelliset METSON elinympäristökohtaiset toteuttamisohjelmat sekä laatii alueelliset luonnonhoidon toteutusohjelmat (TOTELMA). TOTELMAN avulla kohdennetaan luonnonhoitohankkeiden toteuttamista ja ne perustuvat mm. alueellisten monimuotoisuuskeskittymien paikantamiseen Zonation-tulosten ja muun paikkatietoaineiston avulla.

METSON toteutusrahoitus valtion budjetissa

Vuoteen 2014 verrattuna METSON toteutuksen rahoitus aleni YM:n osalta 5 miljoonaa vuoteen 2015. Kehyspäättösten mukaisesti METSON rahoitus luonnonsuojelun toteutusbudjetissa on laskemassa edelleen voimakkaasti vuosina 2016–2019. Vuodelle 2016 kehystä leikattiin 20 miljoonaa euroa ja vuoteen 2014 verrattuna leikkausta tulee kaikkiaan noin 30 miljoonaa. Siirtyvät määrärahat loiventavat METSON rahoituksen pudotusta vuosina 2016–2017. Vuosina 2016–2019 suojelualueiden hankintaan on käytettävissä 18,8 M€ josta METSO-ohjelmaan noin 10 M€

Soidensuojelun täydennysesityksen yhtäaikainen toteutus voi heijastua mahdollisuuksiin toteuttaa METSON metsiensuojelua. Vapaaehtoiseen soidensuojeluun ei ole osoitettu erillistä rahoitusta. Täydennysesityksessä on mukana 17 000 hehtaaria METSO-ohjelmaan sopivia puustoisia soita. Näitä voidaan priorisoida maanomistajien tarjousten perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriön METSO-rahoitus on laskenut vuoden 2011 10,8 M€:stä vuoden 2015 6 M€:tasoon eli 45 %. Myös Kemera -rahoitus tulee edelleen laskemaan voimakkaasti ja on jatkossa yhteensä 3 M€vuosi. Rahoituksesta on varattu 2 miljoonaa ympäristötukisopimukseen ja 1 miljoona luonnonhoidon hankkeisiin. Uusittavien ympäristötukien määrä on ensi vuonna noin 4 M€ eli huomattavasti rahoitustasoa suurempi ja edellyttää kohteiden priorisointia ja toimintatapojen kehittämistä. Luonnonhoidon hankkeet sisältävät myös metsätalouden vesiensuojelun tehostamishankkeet, jolloin mahdollisuudet edistää monimuotoisuutta talousmetsissä Kemera-rahoituksen turvin heikkenevät. Metsäkeskus pyrkii aktiivisin toimin edistämään EU -rahoituksen käyttöä luonnonhoidon töihin ja myös kehittämään talousmetsien luonnonhoitoa valtion tukimahdollisuuksien pienentyessä.

Toteutetut ja käynnissä olevat organisaatiouudistukset ja julkishallinnon tehostamistoimet ovat jo heikentäneet ELY-keskusten ja Suomen metsäkeskuksen mahdollisuuksia toteuttaa METSOa niin suojelualueverkon kehittämisen kuin talousmetsien luonnonhoidon osalta. Sama toiminnan tehostamisen tarve jatkuu edelleen. Riittävien henkilöressurssien turvaaminen METSON toteutuksessa on suuri haaste ohjelman onnistumisen kannalta.

Ajankohtaisia kuulumisia METSON tutkimus- ja kehittämishankkeista

Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelma (PUTTE)

Ympäristöministeriön rahoittaman Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelman (PUTTE) tutkimushankkeet jatkuvat vuoden 2016 loppuun. Hankkeissa tutkitaan heikosti tunnettuja metsien lajiryhmiä, mm. erilaisia lahottajasieniä ja hyönteisiä. Lisäksi tuotetaan määritysoppaita, joista uusimmat käsittelevät rupijäkälää ja kovakuoriaisia.

PUTTE-hankkeiden tuloksia yhteen vetävän kansantajuisen tietokirjan ”Metsän salainen elämä” käsikirjoitus valmistuu vuoden loppuun mennessä. Kirjan kustantaa Gaudeamus, ja se julkaistaan syksyllä 2016.

Lisätietoa PUTTE-hankkeista löytyy osoitteesta: www.ymparisto.fi/putte

Luken METSO-tutkimus

Luken METSO-tutkimushankkeissa kerätään tietoa mm. METSO-ohjelman toimenpiteiden toteuttamisesta, METSO-kohteiden ekologisesta laadusta kääpä-, epifyyttijäkälä- ja kovakuoriaisinventointien perusteella, tuotetaan metsikkötason laskelmia Motti-ohjelmistolla

metsien suojelun ekologisista ja taloudellisista vaikutuksista sekä selvitetään metsänomistajien näkemyksiä vapaaehtoisesta metsien monimuotoisuuden turvaamisesta ja sen toteuttamisen kehittämistarpeista. Hankkeessa on perustettu laajoja häiriödynamiikkaan perustuvan metsänkäsittelyn kokeilualueita, joissa on käytetty erilaisia hakkuumenetelmiä (poiminta-, pienaukko-, osittais- ja avohakkuu) ja seurattu puuston, eliölajiston ja elinympäristöjen kehitystä inventoinnein ja pysyvin koealoin. Hankkeet päättyvät vuonna 2016.

Lisätietoa Luken METSO-tutkimuksesta: <http://www.metla.fi/tutkimus/metso/>

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittama METSO-yhteistutkimus

Tutkimushanke ”Tieto ja vuorovaikutus monimuotoisuuden turvaamisen kohdentamisen tueksi” on lisännyt metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja kehittänyt metsäsuunnittelun työkaluja kokonaisvaltaisempaan, asiakkaan toiveita kuuntelemaan suuntaan. Hankkeessa on lisäksi tuotettu metsäammattilaisten koulutussapluuna, jota on testattu tänä vuonna. Hanke hakee yhden vuoden jatkorahoitusta mm. koulutussapluunan jatkokehittämiseen ja lisäanalyysiin.

Hankkeen tarkempi esittely löytyy osoitteesta:

<http://www.syke.fi/hankkeet/vuorovaikutteinenMETSOnevonta>

Valtakunnalliset luonnonhoidon kehittämishankkeet

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamat valtakunnalliset luonnonhoidon kehittämishankkeet ovat edenneet suunnitelmien mukaisesti. Tapion ja Suomen metsäkeskuksen yhteishankkeessa ”Kasvua ja vaikuttavuutta METSO luonnonhoitoon” on valmisteltu alueellisia luonnonhoidon toteutusohjelmia (TOTELMA), jotka liitetään osaksi alueellisia metsäohjelmia. Nämä valmistuvat vuoden 2015 loppuun mennessä. Hankkeessa tehtiin myös uusi luonnonhoidon METSO -esite; Luonnonhoito ja monimuotoinen metsä sekä koulutettiin toimijoita ja tutustutettiin metsänomistajia METSOon Luonnon helmaan maastokoulutuksilla. Hanke hakee jatkorahoitusta vuodelle 2016 mm. metsänomistajien ja metsäammattilaisten koulutuksiin. Myös Tapion vetämä ”Luontomatkailu ja METSO” hakee jatkorahoitusta vuodelle 2016. Muut valtakunnalliset luonnonhoidon kehittämishankkeet päättyvät vuoden 2015 lopussa, ja niiden tuloksista viestitään alkuvuodesta 2016.

Yhteistoimintaverkostot

Vuonna 2015 on toiminut neljä yhteistoimintaverkostohanketta. Hankkeissa on onnistuttu luomaan uudenlaisia lähestymistapoja monimuotoisuuden turvaamiseen ja METSO-viestintään. Esimerkiksi ”Monimuotoinen ja tervehdyttävä metsäluonto – kolme terveystuon toimintamallia” -hankkeessa on kehitetty tapoja hyödyntää erilaisten luontokohteiden hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia toimijoiden palvelutarjonnassa. Toisessa verkostohankkeessa, ”METSO tunnetuksi tuhansille maaseudun asujille”, on luotu METSO-kävely -konsepti, jonka avulla on viestinnällisesti tavoitettu uusia METSOsta ja metsien monimuotoisuudesta kiinnostuneita kohderyhmiä. METSO-kävelyn toteuttajina ovat Maa- ja kotitalousnaiset. Pääosa verkostoista päättyy vuoden lopussa, ja uusi verkostohankehaku on parhaillaan avoinna.

Lisätietoa METSO-ohjelman hankkeista löytyy osoitteesta:

<http://www.metsonpolku.fi/fi/hankkeet/index.php>

Kuntien ja seurakuntien METSO-toteutus

Valtioneuvoston METSO-ohjelmaa koskevassa periaatepäätöksessä on tavoitteena, että kuntien ja muiden julkisyhteisöjen kuten seurakuntien omistamia maita suojellaan yhteensä 7 000 hehtaaria. Ympäristöministeriö rahoitti vuosina 2010–2012 yhteensä 764 000 eurolla inventointihankkeita, joissa etsittiin METSO-ohjelmaan soveltuvia alueita kuntien ja seurakuntien metsistä. Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus selvittivät yhdessä 2015 miten kunnat ja seurakunnat ovat osallistuneet METSO-ohjelmaan ja mikä on inventoinneissa löydettyjen kohteiden tilanne. Viidenkymmenen kunnan ja kahdeksan seurakunnan inventoinneissa löytyi yhteensä yli 10 300 hehtaaria METSO-ohjelmaan sopivia kohteita.

Kaikkiaan vuoden 2015 kevääseen mennessä kunnat ja seurakunnat ovat suojelleet METSO-ohjelmalla yhteensä 3 145 hehtaaria, josta 2 120 hehtaaria on kuntien ja 1 025 seurakuntien metsiä. Myös suurin osa inventoinneissa löydettyistä METSO-kohteista on turvattu joko osana metsäsuunnittelua tai suojeltu luonnonsuojelulla. Inventointitulosten perusteella kohteita tullaan tarjoamaan ELY-keskuksille suojelualueiksi vielä lähivuosina. Kuntien ja seurakuntien laajat kohteet ovat tehostaneet ohjelman luonnonsuojelullista vaikuttavuutta ja vähentäneet METSON hallinnollisia kustannuksia suojeltua hehtaaria kohden.

Zonation

Helsingin yliopiston tutkijoiden kehittämää Zonation-ohjelmistoa käytetään apuvälineenä METSO-ohjelmaan soveltuvien kohteiden paikallistamisessa. Zonation-analyysien tuottamisesta METSON kohdevalinnan tueksi on vastannut ”Ekologinen päätösanalyysi yhteiskunnallisen päätöksenteon tukena” (MetZo II) -projekti, joka käynnistyi 2015 jatkona aiemmalle hankkeelle. Hankkeessa keskitytään METSO-ohjelman tukemisen rinnalla laajemmin maankäytön ympäristövaikutusten hallintaan tähtäävien apuvälineiden ja palveluiden tuottamiseen. Zonation-tulosaineistot ovat Suomen metsäkeskuksessa ja ELY-keskuksissa käytössä METSON kohdentamisessa. Tulosaineistoista on hyötyä kun ohjelmaan valittavia kohteita joudutaan priorisoimaan 2016–2019 rahoitustason laskiessa.

Vuonna 2015 hankkeessa on työstetty alueellisten metsäanalyysien päivitystä sekä valtakunnallista metsien Zonation-analyysia. Kummankin analyysin tulokset saadaan ELY-keskusten ja Suomen metsäkeskuksen käyttöön 2016. Lisäksi hanke on vuoden 2015 aikana järjestänyt koulutusta ja Zonation-tulosten käyttöönoton tukea sekä ELY-keskuksille että Suomen metsäkeskukselle. Tavoitteena on tehdä vuonna 2016 suot ja metsät huomioonottava ns. integroitu Zonation-analyysi sekä jatkaa tulosten käyttöä edistäviä viestintä- ja tukitoimia.

Metsiensuojelualuetilastoinnin kehittäminen

Metsien käytön monipuolistuessa myös metsätilastointi uudistuu. Osana Kansallisen metsästrategian toteuttamista Lukessa on käynnistynyt Uudistuvan metsäalan tilastointi -hanke, jonka osana kehitetään metsien suojelualue- ja METSO-tilastointia ja tuotetaan metsien suojelualuetilasto vuoden 2015 lopun tilanteesta. Metsien suojelualuetilastoinnin kehittämisestä on julkaistu MMM:n työryhmämuistio (MMM 2015:2), jota käytetään pohjana tilastoinnin kehittämisessä Luken Tilastopalveluissa.

Luke arvioi tilastoinnin kehittämistarpeita ja suunnittelee ja toteuttaa tilastoinnin riippumattomana ja puolueettomana tilastoviranomaisena. Tilastoinnin kehittämisessä pidetään tärkeänä suojelun määritelmien selkeyttämistä sekä tilaston kansainvälisen vertailtavuuden ja yhdenmukaisuuden parantamista. Metsien suojelualuetilastoinnin tavoitteena on palvella mahdollisimman monipuolisesti tiedon käyttäjiä, joita hallinnon lisäksi ovat lukuisat sidosryhmät sekä kansalaiset.

Metsien suojelualuetilastot pyritään julkaisemaan kesäkuussa 2016 Luken tilastopalvelun kotisivulla stat.luke.fi/.

Viestintä ja koulutus

METSON ajankohtaistiedotus on keskitetty metsonpolku.fi -sivustolle. Vuosien 2015–2016 taitteessa sivuston ulkoasu uudistetaan kokonaan, sivusto siirretään uuteen käyttöjärjestelmään ja sen sisältö tarkistetaan ja päivitetään. Uudistuksen avulla sivustoa mm. pystyy jatkossa käyttämään myös mobiilisti. Sivut palvelevat jatkossakin niin metsänomistajia kuin METSON parissa työskenteleviä. METSON ”1001 tapaa tykätä metsästä” -nimisellä facebook-sivulla oli marraskuun 2015 lopulla lähes 2 800 tykkääjää ja siltä vierailtiin ahkerasti metsonpolku.fi:ssä.

METSO-ohjelman nettisivut: www.metsonpolku.fi

METSON vuosiseminaari järjestettiin lokakuussa 2015 ja toteuttajaseminaari marraskuussa 2015. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä lähes 150 henkilöä. Vuosiseminaarissa esiteltiin METSON ajankohtaisia asioita, mm. rahoitusnäkyviä ja meneillään olevia hankkeita. Toteuttajaseminaarissa keskityttiin METSON tuleviin haasteisiin ja ohjelmaan valittavien kohteiden priorisointikysymyksiin. Toteuttajaseminaarissa keskusteltiin lisäksi mm. METSO-ohjelman ja soidensuojelun täydennysesityksen välisistä yhdyskohdista ja Zonation-ohjelman hyödyntämisestä METSON toteutuksen edistämiseksi. Zonation-ohjelman hyödyntämisestä METSON toteutuksessa ja uusien aineistojen esittelystä järjestettiin erillinen koulutuspäivä elokuussa 2015.